

W.S Reymont – Chłopi

- Powinieneś wiedzieć, kto jest kim w *Chłopach*.
 - Maciej Boryna – bogaty gospodarz, który twardą ręką sprawuje rządy w rodzinie i gospodarstwie. Uparty, nieustępliwy, apodyktyczny, ale oddany pracy i szczerze kochający ziemię.
 - Antek Boryna – pierworodny syn Macieja – jak ojciec porywczy i uparty. Ale i namiętny...
 - Hanka Borynowa – żona Antka, awansowała w hierarchii wsi przez małżeństwo z synem najbogatszego gospodarza. Pracowita, zapobiegliwa i zazdrosna.
 - Jagna – piękna i życzliwa ludziom dziewczyna, w odróżnieniu od swojej matki nie jest materialistką. Potępiona przez wieś jako niemoralna rozpustnica.
 - Jagustynka – bardzo pracowita komornica i wyrobnica, którą własne dzieci wyгнаły z domu.
 - Roch – tajemniczy wędrowiec, obieżyświat – emisariusz.
- Trzeba umieć wskazać elementy typowe dla epopei oraz wskazać, co odróżnia powieść od typowych epopei.
- Na czym polega mitologizacja w *Chłopach*?
- Dlaczego *Chłopów* zaliczamy do powieści realistycznych?
- Jakże znajdziemy tam elementy naturalizmu?
To wszystko bardzo ważne pytania, na które trzeba umieć odpowiedzieć.

Tematy, z jakimi można powiązać Chłopów

- wieś,
- praca,
- natura,
- miłość,
- małżeństwo,
- konflikty rodzinne,
- obyczaje, tradycja.

Dzieje społeczności wiejskiej

Rzecz dzieje się we wsi Lipce. Nie ma dokładnie określonego czasu historycznego, lecz pewne ślady wskazują na to, że akcja rozgrywa się 20 lat po powstaniu styczniowym. Głównym bohaterem powieści są chłopi – społeczność Lipiec to bohater zbiorowy. Postacie jednostkowe, wyróżniające się osobowością, to Maciej Boryna i jego syn Antek, żona Antka – Hanka, Jagna – najpiękniejsza dziewczyna we wsi, późniejsza żona Boryny, a potem wdowa po nim, jej matka Dominikowa oraz parobek Kuba i żebraczka Agata. Obserwujemy ich dzieje podczas czterech pór roku – jesieni, zimy, wiosny i lata.

Uwaga! Bardzo ważny w powieści jest rytm pór roku – kolejnych prac rolniczych związanych z odpowiednimi porami roku. Wykopki czy żniwa to bardzo ważne wydarzenia, regulujące życie społeczności wiejskiej.

Zauważ, że:

- Świat nie ma początku i końca, wszystko jest w nim niezmiennie i powtarzalne.
- Indywidualne losy człowieka są uzależnione od społeczności, w której istnieje; od praw, którymi ona się rządzi.
- Człowiek żyje w pełnym zespoleniu z tradycją i przyrodą.

Szukaj powiązań

Z dziełami poruszającymi temat życia na wsi i problemów zbiorowości wiejskiej, np. z [Satyrą na leniwych chłopów](#), [Krótką rozprawą...](#) Mikołaja Reja, [Pieśnią świętojańską o sobótce](#) Kochanowskiego czy [Żeńcami](#) Szymona Szymonowica. Prócz tego z [Weselem](#) Stanisława Wyspiańskiego, opowiadaniem *Na wsi wesele* Marii Dąbrowskiej czy *Konopielką* Edwarda Redlińskiego.

Zagadnienia, które mogą się pojawić na maturze:

Co decyduje o realizmie tego dzieła?

- **Panoramiczny obraz społeczności wiejskiej, ukazany w pełnym rozwarstwieniu.** Czynnikiem określającym mieszkańców Lipiec jest ich status majątkowy, ilość posiadanej ziemi. Wyróżniamy warstwę najbogatszą (Boryna), średnio zamożną (Dominikowa), małorolną (Kłębowie, Kozłowie), komorników (Jagustynka, Agata) i parobków (Kuba, Witek). Wielkość majątku była czymś niezwykle istotnym, wyznaczała pozycję wśród mieszkańców wsi, a nawet miejsce w kościele (najbliżej ołtarza stali najbogatsi gospodarze).
- **Bogate opisy prac polowych, obyczajów i obrzędów liturgicznych** – ukazują one społeczność Lipiec jako odrębną formację kulturową. Autor prezentuje je nadzwyczaj dokładnie, eksponując te elementy, które wyróżniają chłopów spośród innych warstw społecznych.
- **Konflikty natury społecznej, ekonomicznej i etycznej**, które wypełniają warstwę fabularną powieści, wnosząc do niej elementy dramaturgii. Przyjrzyj się, co to za konflikty.
Konflikt między gospodarzami a komornikami, konflikty rodzinne o podłożu ekonomicznym (np. Macieja z synem Antkiem, Dominikowej z Szymkiem). Rodzice jak najdłużej wzbraniaли się przed oddaniem ziemi dzieciom, bojąc się utraty pozycji we wsi. Konflikty te dopełniają charakterystyki bohaterów, eksponowały takie cechy ich charakterów jak chciwość, gwałtowność i upór. Konflikty na płaszczyźnie moralnej wprowadza postać Jagny, która łamie prawa ustanowione przez społeczność – płaci za to poniżeniem i wygnaniem. A w końcu kwestie narodowe – w powieści na prawach aluzji funkcjonuje wiele odwołań do czasów powstania styczniowego (Boryna, Kuba i pan Jacek, brat dziedzica, mają przeszłość powstańczą). Wątek narodowy wiąże się także z postacią tajemniczego Rocha – emisariusza, który snuje opowieści o dziejach ojczyzny, który chce wzbudzić u chłopów poczucie tożsamości narodowej.

Chłopi są dziełem realistycznym, o dużych walorach poznawczych. Nie jest to jednak dzieło jednowymiarowe i jego funkcja nie ogranicza się tylko do nakreślenia panoramicznej wizji społecznej. Realizm dominuje przede wszystkim w pierwszym tomie powieści. Z tej konwencji po trochu rezygnuje w kolejnych częściach.

W czym wyraża się naturalistyczny wymiar powieści Reymonta?

Naturalizm *Chłopów* wyraża się między innymi w:

- **Kompozycji utworu** obrazującej w symboliczny sposób rytm natury: powieść składa się z czterech części odpowiadających kolejnym porom roku. Podział ten podkreśla bezwzględne uzależnienie człowieka od przyrody. To ona wyznacza mu zakres jego obowiązków i sferę przyjemności. Każe mu wiosną wychodzić w pole, latem pracować przy żniwach, jesienią zbierać plony, a zimą odpoczywać. Jest również reżyserem nastrojów i doznań człowieka. Zimą pozwala mu na lenistwo, senność, opieszałość, bo sama na chwilę zamiera, wiosną jednak budzi go do życia, daje energię i zapał.
- **Naturalistycznej koncepcji człowieka**, nakazującej traktować go jako integralną część przyrody, podporządkowaną prawu walki o byt i zdeterminowaną przez popęd seksualny.
 - Uwydatnieniu tej treści służy wprowadzenie konfliktów o ziemię. Reymont ukazał dramatyczną walkę o grunt, która toczy się nawet między rodzicami a dziećmi. Posiadanie ziemi jest warunkiem przetrwania! Staje się ona przyczyną układów, zazdrości, kłótni (małżeństwo Boryny z Jagną).
 - Instynkt płciowy z kolei najpełniej uosabia Jagna, której miłość zostaje potraktowana jako nieokiełznany popęd biologiczny. Kierują się nim wszyscy: Maciej Boryna, Antek, Mateusz. Wszak walka Antka z ojcem o Jagnę przypomina walkę dwóch samców o samicę!
 - Obydwa instynkty (płciowy i walki o byt) są podporządkowane najwyższej wartości – instynktowi życia. Dalej za nimi pojawia się konieczność zbudowania nawet najlichszej chatki (gniazdo) i posiadania potomstwa (przedłużenie gatunku). Takie podejście do życia obrazuje postawa Szymka, syna Dominikowej – jego siła oraz wytrwałość w zakładaniu własnej rodziny i dążenie do posiadania swojego kawałka ziemi.
 - Życiem chłopów rządzi jeszcze jeden instynkt – chęć życia w gromadzie. Najwyraźniej widać to pod koniec powieści, gdy zapada zbiorowa decyzja o wygnaniu Jagny ze wsi.
- **Naturalistycznym sposobie obrazowania**, który przejawia się surowością opisu, epatowaniem czytelnika szeregiem odrażających detali, przywoływaniem drastycznych scen. Za przykład może posłużyć fragment, w którym Kuba obcina sobie nogę, lub scena finalna, przedstawiająca wywózkę Jagny na wozie z gnojem.

Rozwarstwienie majątkowe społeczności Lipiec

Wśród społeczności chłopskiej można wyróżnić:

- warstwę najbogatszą (Boryna, wójt),
- średnio zamożną (Dominikowa, Jasiek Przewrotny),
- małorolną (Kłębowie, Kozłowie),
- komorników (Jagustynka, Agata, Stachowie)
- parobków (Kuba, Witek).

Wielkość majątku, ilość posiadanych morgów była czymś niezwykle istotnym, wyznaczała pozycję wśród reszty mieszkańców, a nawet określone miejsce w kościele, gdzie najbliżej ołtarza stali najbogatsi gospodarze. Do nich też należało podejmowanie decyzji dotyczących najistotniejszych spraw wiejskiej gromady.

Konflikty natury społecznej, ekonomicznej lub etycznej, wypełniające warstwę fabularną powieści

- **Konflikt o las między wsią a dworem.** Odślania realia wsi powłasczeniowej, która nie chce zrezygnować z prawa do serwitutów – przywileju przyznającego chłopom prawo do korzystania z dworskiego lasu. W jego zakres wchodziła również możliwość wypasania bydła na przesiekach, zbiórki chrustu, grzybów i jagód. Sprzedanie lasu przez dziedzica było równoznaczne z utratą tego prawa, dlatego doszło do bitwy, w trakcie której został ranny Maciej Boryna.
- **Konflikt wewnątrz warstwy chłopskiej pomiędzy gospodarzami a komornikami.** Uwydatnia się podczas pomocy innych wsi udzielonej Lipcom, kiedy chłopci po bitwie z dworskimi o las trafili do więzienia. Ksiądz zapewnia pomoc jedynie bogatszym chłopom.
- **Konflikty rodzinne o podłożu ekonomicznym.** Ich przykładem może być spór Macieja Boryny z synem Antkiem lub Dominikowej z Szymkiem. Rodzice jak najdłużej wzdbraniali się przed przekazaniem ziemi dzieciom, obawiali się bowiem utraty swej pozycji we wsi, a także źródła utrzymania, dzieci natomiast potrzebowały warsztatu pracy. Konflikty te dopełniają także charakterystyki bohaterów, eksponując takie cechy, jak chciwość, gwałtowność, temperament.
- **Konflikty na płaszczyźnie moralnej.** Wprowadza je do powieści postać Jagny, która łamie zasady etyki ustanowione przez wiejską społeczność i płaci za to poniżeniem oraz wygnaniem.

Co przesądza o wartości powieści *Chłopi* Władysława Reymonta?

- Niebezzasadnym będzie nawiązanie do faktu uhonorowania pisarza Nagrodą Nobla. Aby otrzymać tę nagrodę, twórczość musi być uniwersalna, dotyczyć spraw ogólnoludzkich, podejmować temat ponadnarodowy, omawiać wartości ponadczasowe. I ten warunek dzieła Reymonta, zwane epopieją chłopską, spełnia.

- Powieść podejmuje problematykę społeczności chłopskiej, prezentuje całokształt uniwersalnej, zawieszanej w czasie wsi, obrazuje mentalność chłopca – nie tylko polskiego. Obraz ten jest wielobarwny, wielostronny i prawdziwy.
- Przedstawia nie tylko nędzę wieśniaków (jak np. czynili to Konopnicka, Kasprówic, Żeromski), lecz cały przekrój zhierarchizowanej społeczności – od bogatych gospodarzy po biedotę w rodzaju Kuby.
- Uniwersalne jest przywiązanie chłopca do ziemi ojców – cenniejszej niż pieniądze. Ziemia sama w sobie jest wartością, tradycją i miłością człowieka, który na niej się urodził, wychował, pracuje i umiera. Niezmienny jest związek człowieka z przyrodą – odwieczna zależność, wręcz zespolenie tak wspaniale wyeksponowane w „Chłopach”.
- Reymont tworzy w powieści suwerenne państewko ludzi: jest tu władca i jego młoda żona, jest księżę zabiegający o sukcesję tronu i o przychylną młodą królową, jest tu odwieczna, erotyczna skłonność młodych ku sobie, zazdrość wiernej żony i zazdrość starego męża – czyli zasób uczuć, zachowań i procesów od wieków prześladowających człowieka, przypisanych mu i definiujących jego człowieczeństwo. Były one w mitach greckich, w *Biblii*, w literaturze wszystkich epok. Powracają w *Chłopach* Reymonta – tym jaskrawiej widoczne, że zarysowane w uniwersalnym, bez czasu i bez przynależności – państewku. Dopiero w takiej sytuacji widać prawdę o psychice człowieka – o sile namiętności i tradycji w jego życiu.
- Artyzm kompozycji dzieła. Świetna stylizacja języka, złożoność gatunkowa, mitologizacja i bogactwo świata przedstawionego – od opisu przyrody po stroje, obrzędy i rekwizyty składające się na obraz wsi – wszystko to decyduje o ogromnej wartości dzieła.

Ważna scena

Scena śmierci Macieja Boryny

- Otwiera ją opis realistyczny, eksponujący w zachowaniu bohatera stricte naturalistyczne motywacje – Boryna po chwilowym odzyskaniu świadomości działa wiedziony instynktem, odruchem warunkowym zakodowanym w umyśle wskutek wykonywania przez lata tych samych czynności gospodarza: wychodzi w pole, by jak co roku siać. W początkowych partiach opisu widać jeszcze doskonałą szkołę klasycznego realizmu. Autor dba o drobiazgowość opisu i wiarygodność sytuacji. Z prawdopodobieństwem psychologicznym odtwarza moment ostatniego przypływu sił witalnych poprzedzających zazwyczaj śmierć.
- Realistycznie zarysowana sytuacja przeistacza się stopniowo w symboliczny obraz, konkret ustępuje uogólnieniu: Boryna obsiewający pole nie zbożem, ale ziemią urasta do symbolu mitycznego siewcy, który u kresu egzystencji celebrytuje rytuał życia, bo ono musi trwać nadal mimo niszczącej człowieka siły czasu. Przecinają się ze sobą dwie płaszczyzny: porządek egzystencjalny rozpięty pomiędzy życiem i śmiercią, nieodwracalny i przez to tak dramatyczny, z porządkiem nadrzędnym znaczącym

rytmem pór roku nawracających na zasadzie kołowrotu. Śmierć człowieka uchwycona w perspektywie nieustannie płynącego czasu nabiera znamion wzniosłości i tragizmu.

- Wymowę symboliczną wzmacnia czas dziejącego się epizodu: jest wiosna, czas narodzin i życia. Obraz Boryny stojącego w tym momencie na progu śmierci, symbolicznie dokonującego zasiewu nowego życia to pochwała trwania jako takiego, próba przewyciężenia własnej przemijalności, wyraz heroizmu człowieka, który potrafi z godnością przyjąć wyrok losu.
- Opis śmierci jest uwznioślony. Patos ujęcia potęguje kreacja scenerii: świt, cisza, upersonifikowana przyroda oplakująca śmierć gospodarza.
- Dramatyzm sceny uwydatnia końcowy akord: obraz Boga przyjmującego duszę Boryny do nieba. Bohater odchodzi ze słowami „Panie Boże zapłać!”, co naznacza go religijnością i podkreśla, że tu na ziemi był przede wszystkim Bożym sługą.
- Język narracji: przemawia tutaj nie obiektywny narrator, ale młodopolski stylizator zręcznie posługujący się stylem biblijnym opartym na paralelizmie składniowym i spiętrzeniu spójników („Szedł aż do krańca pól, a gdy mu ziemi zabrakło pod ręką, nowej nabierał i siał, a gdy drogę zastąpiły kamionki a krze kolczaste, zawracał”). Zabieg ten pogłębia efekt uwznioślenia obrazu.
- Realizm i naturalizm ustępują stopniowo mitologizacji i sakralizacji, dzięki którym kreacja postaci staje się bardziej uwznioślona i dramatyczna, uzyskuje bez wątpienia jakiś wyższy wymiar.

Mitologizacja

Do takiego odczytania *Chłopów* zachęca wielki literaturoznawca Kazimierz Wyka. Jego interpretacja zmierza do odsłonięcia najbardziej uniwersalnego planu utworu. Wyodrębnia on w strukturze powieści cztery wewnętrzne porządki:

- fabularny,
- prac polowych,
- obrzędowo-liturgiczny,
- egzystencjalny.

Pierwszy i ostatni z nich przebiegają tylko w jednym kierunku, są nieodwracalne. Drugim i trzecim rządzi rytm, cykliczność. Co roku społeczność wiejska wykonuje te same prace w polu i uczestniczy w takich samych obrządkach. Rytm obrzędowo-liturgiczny przynależny do sfery kultury jest jeszcze bardziej rygorystyczny niż rytm prac polowych. O ile bowiem kaprysy pogody mogą przyspieszyć lub opóźnić niektóre prace rolnicze, o tyle kalendarz świąt jest z góry ustalony i nic mu nie może przeszkodzić.

Te dwa ciągi cykliczne łągają nieco świadomość grozy przemijania, przede wszystkim jednak wpisują powieść w przestrzeń mitu, upodabniając dzieje bohaterów do czegoś wiecznego i trwałego. Efekt ten wzmacnia osadzenie akcji w tak zwanym bezczasie historycznym (tak naprawdę do końca nie wiadomo, kiedy rozgrywają się wydarzenia powieściowe).

Pośród skrupulatnie opisanych świąt i obrządków, pominął autor dzień Nowego Roku. Zabieg ten wydaje się celowy – dzięki niemu pisarz przedstawia ciąg wydarzeń fabularnych podporządkowanych nie konkretnej dacie, ale rytmowi natury z jednej strony, a porządkowi kultury z drugiej. Umieszcawia tym samym rzeczywistość powieściową w przestrzeni czasu kolistego, powracającego co roku. Sugeruje zatem, że to, co przedstawia, działo się kiedyś i będzie działo się zawsze, nic bowiem nie jest w stanie zachwiać ani cyklu pór roku, ani odwiecznego rytmu religii.

Nie tylko wpisanie świata w próżnię historyczną odbiera opisywanym wydarzeniom znamiona realizmu, sprawia to również efekt zamknięcia przestrzeni powieści – odrębne byczaje tej społeczności zakreślają symbolicznie przestrzeń Lipiec, odcinając je od reszty świata. Nie ma mowy o innych miastach leżących w pobliżu wsi, takich jak Łowicz czy Łódź. Autor nie wspomina także o istnieniu torów kolejowych.

Taka konstrukcja czasu i przestrzeni upodabnia społeczność Lipiec do zbiorowości archaicznej, pierwotnej, prawie mitycznej. Wiejskiemu bytowaniu nadaje rangę wyjątkową, a chłopska praca, wypływająca z głębokiego i odwiecznego związku z ziemią, zostaje nobilitowana i zsakralizowana.

Sama zaś fabuła, oparta częściowo na schemacie romansu, stanowi w rezultacie opowieść o charakterze archetypowym. Bohaterowie są upodobnieni do postaci mitycznych, niosących uniwersalne sensy. Główny wątek, osnuty wokół postaci Macieja, jego syna Antka i pożądanej przez obu Jagny, zawiera elementy jednego z najbardziej znanych mitów – mitu o wojnie trojańskiej. Jagna jest odpowiedniczką pięknej Heleny, Maciej – jej męża Menelaosa, Antek zaś Parysa. Zwrócił na to uwagę szwedzki krytyk Book, który w związku z przyznaniem Reymontowi Nagrody Nobla pisał:

Stary kmieć Boryna włada autokratycznie w swej zagrodzie, a mieszkańcy wsi patrzą nań z szacunkiem: jest on niejako przywódcą ludu, jak ongiś achajscy książęta. Lipce mają swoje zebrania gminne, swoich bohaterów jak owe greckie państwo. Piękna Helena, zarzewie wojny i zniszczenia, źródło fatalnej katastrofy, zwie się w powieści Reymonta – Jagusią, jest ona równie nęcąca, wiarołomna, a przecież przez wszystkich pożądana, jak spartańska królowa.

Zabieg mitologizacji, wszechobecny w utworze, pozwala odczytać go w uniwersalnym wymiarze i zapewne to on zdecydował w głównej mierze o przyznaniu Reymontowi Nagrody Nobla.

Szukaj powiązań

Z utworami, w których mamy do czynienia z mitologizacją świata przedstawionego, takimi jak *Sklepy cynamonowe* Brunona Schulza, *Kronika wypadków miłosnych* Tadeusza Konwickiego.

Epopeja

Tę interpretację pociąga za sobą opisany wcześniej zabieg mitologizacji, który wiejskiemu życiu nadaje wymiar święty i uwznioślający.

Dzieło Reymonta zostało wprawdzie napisane prozą, nie wierszem, zdaje się jednak spełniać wiele wymogów tego gatunku. *Chłopi* to panoramiczna wizja zbiorowości chłopskiej w pełnym ich rozwarstwieniu. Pisarz zaznacza każdy aspekt jej bytowania, zarówno ten związany ze sferą pracy, jak i odpoczynku. Kreśli obraz społeczności chłopskiej w momencie dla niej zwrotnym – pewne formy ulegają dekompozycji; po śmierci starego Boryny Antek nie zyska już takiej pozycji we wsi, jaką miał niegdyś ojciec. Kruszy się więc struktura społeczna oparta na silnej władzy najbogatszego gospodarza.

Ważnym punktem w dziejach wsi jest walka z dworskimi o las, której efekt w dużej mierze decyduje o przyszłym życiu chłopów. Zresztą bitwa ta może stanowić świetny przykład sceny batalistycznej, tak charakterystycznej dla epepei.

Wielu wymogów formalnych dzieło Reymonta jednak nie spełnia i o tym powinniśmy pamiętać. Dotyczy to przede wszystkim sfery narracji. W klasycznym eposie występował obiektywny narrator, który z epickim dystansem przedstawiał i komentował wydarzenia. W *Chłopach* mamy wprawdzie takiego właśnie narratora, ale nie jest to jedyny „opowiadacz” – oprócz niego funkcjonują jeszcze dwie postacie: młodopolski stylizator i wsiowy gaduła.

Pierwszy ujawnia się w partiach opisowych – posługuje się typowymi dla poetyki młodopolskiej środkami. Kreśli kunsztowne obrazy, których celem jest wywołanie u odbiorcy doznań estetycznych. Drugi z narratorów, familiarnie nazwany wsiowym gadułą, przynależy do świata przedstawionego w powieści. Brakuje mu tym samym dystansu do niego; opowiada w sposób gawędziarski, ciepły, identyfikuje się z rzeczywistością wykreowaną w powieści. Język, którym się posługuje, zawiera elementy stylizacji gwarowej.

W wielu momentach w dziele Reymonta brak tak charakterystycznego dla eposu wysokiego, podniosłego stylu. Wiele tu efektów komicznych, rubaszości. Jednak naruszenie niektórych reguł epepei wcale nie przeszkadza, aby utwór Reymonta uznać za młodopolską realizację gatunku. Nie chodzi przecież o skrupulatne i rygorystyczne podporządkowanie zasadom poetyki, lecz o ogólną wymowę powieści. Trudno bowiem powiedzieć, że *Chłopi* nie są rozległą, rozbudowaną opowieścią o dziejach społeczności wiejskiej ulegającej ogólnym przemianom.

Opowieść ta przynosi w efekcie pochwałę wiejskiego bytowania. Ta apoteoza wynika z faktu, że mimo przeobrażeń, jakie dokonują się w strukturze wsi i w mentalności jej mieszkańców, społeczność wiejska pozostaje wierna ziemi i tradycji.

Formalne cechy epepei to na przykład obszernie opisy przyrody z personifikacjami, animizacjami i porównaniami homeryckimi. Na przykład:

Jakoś wnet po świętej Barbarze, patronce dobrej śmierci, o cichym, omdłym zaraniu spadły pierwsze, trzepotliwe wiatry; obleciały ziemię ze skowytem, jako te psy wężące tropu, gryzły zagony, warczały w krzakach, poszarpały śniegi, potarmoniły sady, poomiały ogonami drogi, wytarzały się po wodach i milczkiem urwały kajś niekajś co starszych strzech i ogrodzeń i jęły się zwiącać z ze skomleniem uciekać na bory.

Ważne pojęcia

Archetypy

Prawzory ludzkich zachowań i postaw.

Mitologizacja

Zabieg polegający na upodobnieniu kreowanej rzeczywistości do mitu – czegoś wiecznego i trwałego, niezmiennie funkcjonującego w ludzkiej świadomości. Świat Lipiec to przestrzeń wpisana w kolisty czas natury i podporządkowana corocznym obrzędom i obyczajom.

Naturalizm

Kierunek literacki, który pojawił się w drugiej połowie XIX wieku. Jego twórcą był Emil Zola. Naturalizm czerpał inspirację z nauk Darwina, postrzegał człowieka jako część przyrody podporządkowaną takim samym regułom, jak każdy inny jej element. Eksponował przede wszystkim biologiczny wymiar ludzkiej egzystencji.

Uwaga! Narrator w *Chłopach* posługuje się stylizowanym językiem gawędziarskim, świetnie odtwarzającym opisywany świat.

Stosuje gwara stworzoną z różnych dialektyzmów; te elementy gwary zostają wplecione w język literacki. W efekcie język stwarza iluzję wiejskiego świata.

Ten język wykorzystuje elementy gwary w zakresie leksyki, fonetyki i fleksji. Reymont, pisząc swoją powieść, korzystał z zasobów leksykalnych gwary łowickiej, piotrowskiej, tomaszowskiej.